

**Latvijas Republika
VENTSPILS PILSĒTAS DOME**

Jūras iela 36, Ventspils, LV3601, Latvija, tālr.: 63601100, e-pasts: dome@ventspils.lv

LĒMUMS

Ventspilī

2020.gada 18.septembrī

Nr. 129
(prot. Nr.19;12.§)

Par plānošanas reģionu iesaisti Eiropas Savienības fondu ieviešanā

Finanšu ministrija ir izstrādājusi nacionāla līmeņa plānošanas dokumenta "Darbības programma Latvijai 2021.-2027.gadam" projektu¹ (turpmāk – Darbības programmas projekts), kurā ietverti 2021.-2027.gada Eiropas Savienības (turpmāk – ES) fondu plānošanas perioda ieguldījumu virzieni, atbalstāmās darbības, finansējuma saņēmēji, sasniedzamie rādītāji un indikatīvs ES finansējuma sadalījums. Lai noskaidrotu projektu īstenotāju, sabiedrības, sociālo un sadarbības partneru viedokli, 2020.gada 10.augustā ir uzsākta Darbības programmas projekta sabiedriskā apspriešana, un plānots, ka 2021.gada sākumā dokuments tiks iesniegts apstiprināšanai Eiropas Komisijā.

Iepazīstoties ar Darbības programmas projektu, secināms, ka:

Pirmkārt, tajā ir iestrādāta pieeja stiprināt plānošanas reģionu lomu ES fondu ieviešanā: (81) *Latvijai ir jārod savi specifiskie risinājumi, lai uzlabotu reģionos dzīvojošo iedzīvotāju dzīves kvalitāti un uzņēmējdarbības vidi. Latvija plāno ilgtspējīgas pilsētu attīstības īstenošanai izmantot funkcionālo teritoriju pieeju. Ieguldījumus reģionu attīstībai plānots ieviest, balstoties uz integrētajām teritoriju attīstības stratēģijām – piecām plānošanas reģionu attīstības programmām un tām pakārtotām vietējo pašvaldību attīstības programmām.* Vienlaikus Darbības programmas projektā ir iestrādāts priekšlikums, ka plānošanas reģionu administrācijas koordinētu integrēto teritoriālo investīciju (turpmāk - ITI) ieviešanu, tai skaitā izvērtējot, kādi tieši investīciju projekti katrā konkrētā pašvaldībā būtu īstenojami. Savukārt pašvaldībām investīcijas jāplāno saskaņā ar plānošanas reģionu attīstības stratēģijām.

Vienlaikus 2020.gada 28.janvārī Ministru kabinetā tika izskatīts informatīvais ziņojums "Par plānošanas reģionu darbības pilnveidošanu", kura apspriešanas laikā tika pausti iebildumi par ES fondu ieviešanas mehānisma funkcijas nodošanu plānošanas reģioniem, lai nodrošinātu investīciju piesaisti reģionālā līmenī, novēršot "neauglīgu konkurenci" par iekšējo resursu sadali.

Lai gan Ministru kabineta sēdes 2020.gada 28.janvāra sēdes protokolā Nr.4;32§ jautājumā par informatīvo ziņojumu "Par plānošanas reģionu darbības pilnveidošanu" (TA-26) noteikti uzdevumi: (..) 3. *Ekonomikas ministrijai, Finanšu ministrijai, Iekšlietu ministrijai, Izglītības un zinātnes ministrijai, Kultūras ministrijai, Labklājības ministrijai, Satiksmes ministrijai, Tieslietu ministrijai, Veselības ministrijai un Zemkopības ministrijai līdz 2020.gada 1.aprīlim iesniegt Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijai sākotnējos priekšlikumus par to, kādu kompetenci vai uzdevumus ministrija būtu gatava nodot reģionālajam pārvaldes līmenim (plānošanas reģioniem), norādot finansējuma avotus.*

4. *Pamatojoties uz šī protokollēmuma 3.punktā noteiktajā kārtībā iesniegtajiem sākotnējiem priekšlikumiem, kas var tikt precizēti nozaru politiku plānošanas dokumentu izstrādes procesā, Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijai līdz 2020.gada 10.septembrim noteiktā kārtībā iesniegt izskatīšanai Ministru*

¹ Pieejams <https://www.esfondi.lv/planosana-1>

kabinetā konceptuālo ziņojumu par reģionālā pārvaldes līmeņa (plānošanas reģionu) darbības uzlabošanu un kopējas statistiski teritoriālo vienību klasifikācijas (NUTS) izmaiņām. Konceptuālajā ziņojumā ietvert izvērtējumu par otrā līmeņa pašvaldību vai uz plānošanas reģionu bāzes izveidotu pašvaldību un valsts kopīgu iestādi, vai valsts pārvaldes administratīvo reģionu, vai cita modeļa ieviešanas nepieciešamību, tā iespējamajām kompetencēm un pārvaldības modeļiem, lēmumi par plānošanas reģionu kompetenci un funkcijām nav pieņemti, ministriju priekšlikumi nav publiski pieejami, izvērtējums nav ticis virzīts izskatīšanai Ministru kabinetā, bet plānošanas reģiona iesaiste ES fondu ieviešanā jau tiek iestrādāta Darbības programmas projektā. Minētais liek secināt, ka šādi iezīmējas negatīva valsts tiešās pārvaldes tendence - neņemt vērā pašvaldību viedokli, tādējādi ignorējot labas likumdošanas, subsidiaritātes, valsts pārvaldes vienotības, sadarbības un demokrātijas principus pašā valsts pārvaldē.

Papildus Ventspils pilsētas dome pauž viedokli par priekšlikuma neatbilstību demokrātiskas valsts principiem un tieši - likuma "Par pašvaldībām" 3. panta pirmā daļa paredz, ka vietējās pašvaldības pārvaldi īsteno ar pilsoņu vēlētas pārstāvniecības – domes – un tās izveidoto institūciju un iestāžu starpniecību, ievērojot valsts un attiecīgās administratīvās teritorijas iedzīvotāju intereses. Tas nozīmē, ka pašvaldības deputāts ir noteiktā pašvaldības teritorijā dzīvojošo iedzīvotāju vēlēts pārstāvis. Deputātam ir pienākums pārstāvēt iedzīvotāju kopuma intereses. Tā kā vietējā vara ir viens no demokrātiskas iekārtas galvenajiem pamatiem, kura likumā noteiktajās robežās regulē un vada nozīmīgu valsts lietu daļu uz savu atbildību un vietējo iedzīvotāju interesēs, tieši vietējā vara ir atbildīga par pieņemtajiem lēmumiem, kas skar attiecīgās pašvaldības iedzīvotāju intereses. Savukārt plānošanas reģioniem šādas atbildības, tajā skaitā politiskās, nav. Atbilstoši Reģionālās attīstības likumam plānošanas reģions ir atvasināta publiska persona, kuras lēmējorgāns ir Plānošanas reģiona attīstības padome, kuru no attiecīgo pašvaldību deputātiem ievēlē plānošanas reģionā ietilpstošo pašvaldību priekšsēdētāju kopsapulce. Deleģējot plānošanas reģioniem kompetenci, ko līdz šim savu iedzīvotāju interesēs īstenoja pašvaldības, tiktu kropļoti demokrātiskas varas principi, kas nostiprināti Latvijas Republikas Satversmē, jo jautājumus, kas skar būtiskas attiecīgās pašvaldības intereses, pieņemtu nevis konkrētās pašvaldības deputāti (vietējā pārvalde), bet plānošanas reģiona lēmēj institūcijas locekļu vairākums (citu pašvaldību pārstāvji). Vienlaikus, atņemot pašvaldībai patstāvīgas lemlēmšanas tiesības par nepieciešamajiem ES fondu ieguldījumiem saskaņā ar tās izstrādāto attīstības programmu, tiktu pārkāptas arī Eiropas vietējo pašvaldību hartā un likumā "Par pašvaldībām" nostiprinātās pašvaldību pašnoteikšanās tiesības – realizēt vietējo varu pēc iespējas patstāvīgi, savu iedzīvotāju interesēs.

Otrkārt, Darbības programmas projektā tiek norādīts uz pašvaldību zemo kapacitāti attīstības programmu izstrādē un tādējādi arī īstenot investīciju projektus: (85) *Tāpat ir novērojamas būtiskas atšķirības pašvaldību kapacitātē veidot un īstenot attīstības stratēģijas, nodrošināt kvalitatīvus sociālos un publiskos pakalpojumus. Uz attīstības plānošanas kapacitātes celšanas nepieciešamību norāda Valsts kontroles revīzija – pašvaldībās nereti nav to funkcijām atbilstoši speciālisti.*

Ventspils pilsētas domes ieskatā, apgalvojums par pašvaldību zemo kapacitāti ir nepatiess. Turklāt Latvijas Republikas Saeima ir pieņēmusi un Valsts prezidents 2020.gada 22.jūnijā izsludinājis Administratīvo teritoriju un apdzīvoto vietu likumu (turpmāk – Likums) ar mērķi izveidot ekonomiski attīstīties spējīgas administratīvās teritorijas ar vietējām pašvaldībām. Likuma 25.pantā noteikts: *Lai nodrošinātu administratīvi teritoriālās reformas mērķu sasniegšanu, pēc 2021. gada 1. jūlija Daugavpils valstspilsētas pašvaldība ar Augšdaugavas novada pašvaldību, Jelgavas valstspilsētas pašvaldība ar Jelgavas novada pašvaldību, Liepājas valstspilsētas pašvaldība ar Dienvidkurzemes novada pašvaldību, Rēzeknes valstspilsētas pašvaldība ar Rēzeknes novada pašvaldību un Ventspils valstspilsētas pašvaldība ar Ventspils novada pašvaldību sadarbojas ilgtspējīgas attīstības stratēģijas un attīstības programmas izstrādē un izveido kopīgas sadarbības institūcijas šādās jomās: civilā aizsardzība, izglītība un atkritumu apsaimniekošana, kā arī Likuma pārejas noteikumu 9. punktā ir noteikts, ka Ministru kabinets nosaka nosacījumus un kārtību, kādā administratīvi teritoriālās reformas ietvaros līdz 2021. gada 1. decembrim no valsts budžetā piešķirtajiem finanšu līdzekļiem pašvaldībām līdzfinansē jaunveidojamā novada teritorijas attīstības plānošanas dokumentu projektu izstrādi.*

Līdzfinansējumu piešķir arī kopīgu teritorijas attīstības plānošanas dokumentu izstrādei Daugavpils valstspilsētas pašvaldībai ar pašvaldībām, kuras ietilps jaunveidojamā Augšdaugavas novadā; Liepājas valstspilsētas pašvaldībai ar pašvaldībām, kuras ietilps jaunveidojamā Dienvidkurzemes novadā; Rēzeknes valstspilsētas pašvaldībai ar pašvaldībām, kuras ietilps jaunveidojamā Rēzeknes novadā; Ventspils valstspilsētas pašvaldībai un Ventspils novada pašvaldībai; Jelgavas valstspilsētas pašvaldībai ar pašvaldībām, kuras ietilps jaunveidojamā Jelgavas novadā. Minēto projektu izstrādi līdz 2021. gada 30. jūnijam vada tā pašvaldība, kurā ir lielākais iedzīvotāju skaits atbilstoši aktuālajiem Iedzīvotāju reģistra datiem.

Cita starpā, Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas interneta oficiālajā mājas lapā www.varam.gov.lv ir norādīts, ka *Iedzīvotāju interesēs ir būtiski teritorijas attīstību plānot kopsakarībās ap reģionālās un nacionālās nozīmēs centriem, kur ekonomiskā aktivitāte un pieprasījums pēc pakalpojumiem ir augstāks. Tas attiecas uz efektīvu izglītības, veselības aprūpes, sociālās palīdzības, ceļu un transporta, kā arī komunālās saimniecības infrastruktūras tīkla izveidi. Savukārt, atbilstoši uzņēmēju vēlmēm un vajadzībām, visu veidu nepieciešamā infrastruktūra tiek pakārtota perspektīvo saimnieciskās darbības virzienu attīstīšanai teritorijā.*

Nemot vērā izklāstīto un īstenojot Likumā un ar to saistītos Ministru kabineta noteikumos noteikto pieeju, kā arī samazinoties pašvaldību skaitam no šobrīd 119 pašvaldībām uz 42 pašvaldībām, Ventspils pilsētas domes ieskatā pašvaldību kapacitāte būtiski tiks paaugstināta.

Treškārt, Ventspils pilsētas dome iebilst Darbības programmas projektā noteiktajam, ka *(..) Latvija nav izvēlējusies piemērot ITI mehānismu, ņemot vērā ES fondu 2014.–2020.gada plānošanas perioda pieredzi, kas ir radījusi administratīvo slogu vietējām pašvaldībām, jo īpaši gadījumos, kad atlase jāveic tikai pāris projektu iesniegumiem, kuri jāīsteno pašai ITI teritorijai (..).*

Attiecībā uz šo apgalvojumu, Ventspils pilsētas dome vērš uzmanību, ka Eiropas Reģionālās attīstības fonda un Kohēzijas fonda regulas priekšlikumā ES fondu plānošanas periodam līdz 2027.gadam (turpmāk – Vispārējās regulas priekšlikums) tiek uzsvērts, ka ir vēl vairāk jāattīsta reģionālā sadarbība un ilgtspējīga pilsētattīstība, īpašu uzmanību pievēršot reģionālajām atšķirībām un grūtībām, ar ko saskaras reģioni visā Eiropā. Tāpat tiek noteikts, ka *principi, pēc kuriem atlasīs tās pilsētu teritorijas, kurās īstenojamas integrētas darbības ilgtspējīgai pilsētattīstībai, un minēto darbību finansējuma indikatīvās summas būtu jānosaka mērķa “Investīcijas nodarbinātībai un izaugsmei” programmās, un šim nolūkam valstu līmenī būtu jāpiešķir vismaz 6% no Eiropas Reģionālās attīstības fonda (turpmāk – ERAF) līdzekļiem.*

Nemot vērā minēto, Ventspils pilsētas domes ieskatā, nav pieļaujams Latvijā nepiemērot ITI mehānismu ES fondu investīciju ieviešanā, jo tas būtu pretrunā ar Vispārējās regulas priekšlikumā ietvertajiem nosacījumiem. Lai gan pašvaldībām atlašu nodrošināšana ir bijis papildu administratīvais slogs, tomēr, ņemot vērā līdzšinējo apgūto pieredzi, pašvaldību vai CFLA veikta projektu iesniegumu atlase ir efektīvāka un būtu turpināma.

Administratīvi teritoriālās reformas (turpmāk – ATR) rezultātā izveidotajām valstspilsētām Latvijas administratīvajos reģionos, kuros iekšzemes kopprodukts (turpmāk – IKP) uz vienu iedzīvotāju ir mazāks par Latvijā vidējo IKP uz vienu iedzīvotāju², jābūt speciālai ITI atbalsta programmai, novirzot tai 6% no ERAF līdzekļiem, kā to paredz Vispārējās regulas priekšlikums.

Pamatojoties uz iepriekš minēto, ATR mērķi - izveidot bāzi funkcionāli spēcīgu vietējo pašvaldību darbībai, kā arī Latvijas Republikas Satversmes 1. un 101.pantu, Eiropas vietējo pašvaldību hartas 3. un 4.

² *Saskaņā ar Reģionālās politikas pamatnostādnes 2021.-2027.gadam ietverto informāciju, pieejamas <https://likumi.lv/ta/id/310954-par-regionalas-politikas-pamatnostadnem-2021-2027-gadam>*

pantu, likuma "Par pašvaldībām" 3. un 5.pantu, Valsts pārvaldes iekārtas likuma 10.pantu, kā arī ņemot vērā Ekonomikas un budžeta komisijas 2020.gada 10.septembra ieteikumu un Finanšu komitejas 2020.gada 15.septembra atzinumu,

**Ventspils pilsētas dome
nolemj:**

1. Aicināt Ministru kabinetu un Finanšu ministriju kā ES fondu vadošo iestādi, Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministriju kā atbildīgo iestādi nepalielināt birokrātiju un administratīvo slogu ES fondu ieviešanā, iesaistot plānošanas reģionus kā starpniekus ES fondu finansējuma plānošanas un apguves procesā.
2. Aicināt Ministru kabinetu un Finanšu ministriju kā ES fondu vadošo iestādi Darbības programmā Latvijai 2021.-2027.gadam noteikt finansējumu vismaz 6% apmērā no Latvijai pieejamā ERAF finansējuma ITI atbalsta programmas īstenošanai pilsētās, kuras atbilstoši Administratīvo teritoriju un apdzīvoto vietu likumā noteiktas kā valstspilsētas Latvijas administratīvajos reģionos un kurās IKP uz vienu iedzīvotāju ir mazāks par Latvijā vidējo IKP uz vienu iedzīvotāju.
3. Aicināt biedrības "Latvijas Lielo pilsētu asociācija" un "Latvijas Pašvaldību savienība" paust nostāju par Darbības programmā Latvijai 2021.-2027.gadam ieviešanas pieeju atbilstoši 1.punktā un 2.punktā minētajiem principiem.
4. Informēt par pieņemto lēmumu Valsts kanceleju, Finanšu ministriju, Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministriju, biedrības "Latvijas Lielo pilsētu asociācija" un "Latvijas Pašvaldību savienība".

Sēdes vadītājs,

Domes priekšsēdētāja 1.vietnieks
infrastrukturā jautājumos

J.Vītoliņš